

Kulturjournalistik

*Faglig formidling, leksikon,
reportage og tema-interview*

KASPER HYLLESTED

Juli 2002

Institut for Nordisk Filologi - Københavns Universitet

1 Indholdsfortegnelse

1	INDHOLDSFORTEGNELSE.....	2
2	INDLEDNING.....	3
3	NYHEDER	4
4	FAGLIG FORMIDLING	6
4.1	FAGLIG FORMIDLINGSARTIKEL: DE KOMPETENTE FORENINGER	7
4.2	KOMMENTARER TIL "DE KOMPETENTE FORENINGER"	8
5	LEKSIKON-ARTIKEL.....	10
5.1	LEKSIKON-ARTIKEL: WELNER, PINCHES	11
5.2	KOMMENTARER TIL "WELNER, PINCHES"	13
6	REPORTAGE.....	15
6.1	REPORTAGE: POLITIK - PÅ DEN FEDE MÅDE.....	16
6.2	KOMMENTARER TIL "POLITIK - PÅ DEN FEDE MÅDE"	17
7	TEMA-INTERVIEW.....	17
7.1	TEMA-INTERVIEW : POLITIK FOR ALMINDELIGE MENNESKER	18
7.2	KOMMENTARER TIL "POLITIK FOR ALMINDELIGE MENNESKER"	20
8	KONKLUSION	21
9	LITTERATURFORTEGNELSE	22

2 Indledning

Kulturjournalistikkens rødder kan spores tilbage til det 18. århundredes spirende kunstkritik. I takt med at den litterære offentlighed - dvs. et publikum for kunsten og kulturen i deres egenskab af læsere, tilhørere eller tilskuere - vokser frem, etableres en særlig kulturjournalistik. Den tyske filosof Jürgen Habermas beskriver det således:

*På samme måde som med konsert og teater, institutionaliseres med muséene lekmannsbedømmelsen over kunsten: diskussionen bliver medium for tilegnelsen.*¹

Den litterære offentlighed er altså en af forudsætningerne for en egentlig kulturjournalistik. Og i takt med, at den litterære offentlighed har udvidet sig kraftigt, har også journalistikken ændret sig. I "*Borgerlig Offentlighed*" forudsagde Habermas netop, at den litterære offentligheds ræsonnerende publikum blev erstattet af et kulturkonsumerende publikum og at de moderne massemediers kulturformidling i denne sammenhæng ikke kun har en informations- og dannelsesfunktion, men også et aspekt af underholdningskultur og reklame.²

I dag er kulturjournalistik derfor ikke kun bog- eller teateranmeldelser, men derimod et bredt spektrum af genrer og emner. Enhver avis med respekt for sig selv har en kultureddaktion - og flere endda særlige kultursektioner. Kulturstoffet er populært i aviserne og det spreder sig ud over kultursiderne og ind i resten af avisstoffet.

Der findes derfor ganske få genrer, som kan siges at være særegne kulturjournalistiske genrer. I det følgende vil fire forskellige journalistiske genrer blive præsenteret, hvorefter de vil blive eksemplificeret med selv-producerede artikler, der kritiseres og kommenteres. De fire genrer er faglig formidling, leksikon-artikel, reportage samt tema-interview.

¹ Habermas, Jürgen: "*Den borgerlige offentlighed*", p. 38.

² Habermas, Jürgen: "*Den borgerlige offentlighed*", p. 163.

3 Nyheder

Enhver journalistisk produktion kan vurderes i forhold til en række nyhedskriterier. Værdien af nyheden afhænger af modtagergruppen, men ifølge Mogens Meilby er en god artikel ofte kendetegnet ved at leve op til flere af de fem kriterier, han nævner:

1. Sensation - noget usædvanligt eller uventet
2. Identifikation - relevans for læseren, andre mennesker
3. Konflikt - kamp eller uenighed, ofte mellem mennesker
4. Aktualitet - *her-og-nu*

Derudover nævner han et femte kriterium:

5. Væsentlighed - betydning for samfundet, fællesskabet³

Ud over de fem generelle nyhedskriterier, er en af journalistikkens grund-metoder den omvendte nyhedstrekant, der sigter mod at skabe klare og skarpe historier.

Princippet bag den omvendte nyhedstrekant opstod angiveligt under den amerikanske borgerkrig (1861-65), hvor journalisterne telegraferede deres historier hjem fra fronten. Men fordi telegraferen var et mildest talt usikkert medie, fandt man meget hurtigt ud af, at det gjaldt om at få fortalt det helt centrale i teksten først: At generalen var død. At han faldt i kamp. Herefter gjaldt det om at få fortalt, hvilken indflydelse det ville få for krigen; hvem der erstatter generalen osv. Og først til sidst kaster man sig ud i detaljerne; en lovsang af den døde generals indsats for fædrelandet, den gode sag osv.

Andre pressehistorikere mener, at trekantens historie skriver sig tilbage til århundredets begyndelse, da transatlantiske telegraforbindelser var rationerede og man højst måtte sende fem linier ad gangen.⁴

Fordelene ved nyhedstrekanten er også store i dag, selvom det hverken er borgerkrig eller rationerede telegrafer. Læseren får de vigtigste informationer først og kan dermed selv bestemme, om han vil læse artiklen færdig eller "stå af" undervejs. Samtidig er det lettere at redigere artiklen, når den kan "beskæres fra neden".⁵

Trekanten er praktisk, men har også en række begrænsninger og ulemper. Gentagelser og en noget kompliceret og ulogisk disposition er ofte resultatet, når alle enkeltdelene skal kunne

³ Meilby, Mogens: "*Journalistikkens grundtrin*", p. 55ff.

⁴ Olesen, Stig: "*En mand steg af toget*", www.cfje.dk

⁵ Heltberg, Eva: "*Skrivehåndbogen*," p. 242 (opslag: *omvendt nyhedstrekant*)

stå alene. Samtidig ryger spændingen ved at læse en artikel, hvor konklusionen allerede er præsenteret i første afsnit og kronologien er ofte omvendt - de ting, der er sket først, nævnes sidst, hvilket kan virke ulogisk.

Nedenfor præsenteres fire kulturjournalistiske genrer, hvoraf nogle er bygget op omkring nyhedsjournalistikens grundregler - den omvendte nyhedstrekant samt de fem nyhedskriterier - mens andre, qua deres genre, bygger på andre metoder og forudsætninger.

4 Faglig formidling

Det moderne samfund kræver formidling. Enhver større virksomhed har lært, at det produkt, de producerer, er underordnet en historie - og det er netop historien, der er knyttet til produktet, der er afgørende for dets succes. *Coca-Cola* er ikke den mest populære læskedrik pga. produktets kvalitet eller smag, men pga. firmaets succes med at sælge historien om *The real thing*.

Det samme gør sig gældende på andre områder og i et moderne informationssamfund må også vidensproducerende virksomheder og personer være i stand til at formidle resultater og budskaber til andre målgrupper end de sædvanlige snævre faglige fællesskaber. Derfor er den faglige formidling kommet i fokus. Evnen til at kunne formidle svært tilgængelige forskningsresultater eller svært forståelige budskaber er efterspurgt både i den akademiske, politiske og private verden.

Derfor ser man i dag ofte personer med journalistisk baggrund bliver ansat i private virksomheder, kommuner, ministerier osv. med den opgave at "genvride" informationer, rapporter osv., så de kan bruges overfor offentligheden.

I formidlende artikler er det afgørende at udfinde et fokus i de informationer, man har tilgængelige og disponere artiklen efter dette fokus:

For at formidle et svært stof må man sørge for at man ikke prøver at formidle alt muligt, men at man formidler én bestemt ny indsigt som er vigtig for modtageren, et fokus. (...) Det er også vigtigt for en formidlende tekst at den følger et klart og medrivende strukturprincip; ofte går fra det simple til det mere sammensatte, eller fra det helt konkrete snævre til de mere abstrakte og vidtrækkende perspektiver (...) Ofte fremlægger en formidlende tekst ret tidligt en problemformulering - et "godt spørgsmål", som den så prøver at besvare. På den måde kan teksten trække læseren med, fordi han er spændt på at få svaret på spørgsmålet.⁶

Der er altså især tre vigtige elementer i en formidlende artikel: Problemformulering, klar struktur og eksemplificering af det abstrakte.

Derudover anbefaler *Skrivehåndbogen*, at artiklen disponeres efter en model, der "...skal sikre 1) at din artikel får mange læsere, 2) at de læser artiklen til ende, og 3) at de forstår artiklens fokus."⁷

⁶ Heltberg, Eva: "*Skrivehåndbogen*", p. 152 (opslag: *formidling*).

⁷ Heltberg, Eva: "*Skrivehåndbogen*", p. 150 (opslag: *formidlende artikel*).

Den væsentligste forskel på en traditionelt opbygget nyhedsartikel og en formidlende artikel ligger i dispositionen. "Nyhedstrekanten" forskriver en dispositionsmodel, hvor konklusionerne går forud for forudsætningerne, hvorimod den formidlende artikel tager sit udgangspunkt i en problemstilling; et spørgsmål, som igennem artiklen forsøges besvaret gennem problembearbejdning, perspektivering og evaluering.⁸

4.1 Faglig formidlingsartikel: De kompetente foreninger

Det danske velfærdssamfund har gennem årtier støttet de samfundsengagerende foreninger med årlige millionbeløb. Men hvorfor - hvad får samfundet og de unge ud af foreningerne? Ny rapport giver bud på, hvilke kompetencer, børn og unge får af at gå til spejder, i fritidsklub eller til amatør-teater.

- Jeg er blevet god til både at samarbejde og arbejde selvstændigt. Jeg føler, at jeg kan gennemskue komplekse problemstillinger - og så har jeg fået en god portion selvtillid.

Ordene kommer fra 19-årige Helle Bjerregaard, der er med i Ungdomsringen - en sammenslutning af de mange ungdoms klubber, der er i landet.

De ting, Helle har lært ved at være med i Ungdomsringen, bruger hun ikke kun i foreningsarbejdet. Det er kompetencer og værdier, som rækker langt ind i alt, hvad hun foretager sig.

Foreningsarbejde giver personlige kompetencer. Det er et udsagn, som er bredt anerkendt. Uddannelsessystemet har i mange år givet adgang til videregående uddannelser gennem det såkaldte kvote 2-system, hvor blandt andet foreningsarbejde kan hjælpe på for lave karakterer. Og erhvervs livet skeler ofte mere til de personlige kvalifikationer end til eksamensbeviset.

Men hverken uddannelsesstederne eller erhvervsledere ved hvorfor. Hvad er det for kompetencer, man får af at være med i en forening?

Ny rapport giver svar

Mere end 1 mio. danske børn og unge er medlem af en af de mere end 75 idébeto-

nede og samfundsengagerende foreninger, der er i Danmark. Spektret er bredt - lige fra spejderklubberne til de religiøse og politiske ungdomsorganisationer. På trods af den massive stigning i antallet af fritidstilbud til børn og unge, så er det fortsat en fjerdedel af alle danske børn og unge, der vælger at melde sig ind i en forening.

Årsagen til det store engagement er både aktiviteterne og tilbuddene, men også de kompetencer og udviklingsmuligheder, medlemskabet giver, er afgørende - i hvert fald, hvis man spørger de unge selv. Det viser en ny rapport fra Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF), der er børne- og ungdomsorganisationers egen paraplyorganisation.

Når fritid fører til fremtid, som DUF-rapporten hedder, giver nogle svar på, hvad foreningerne skal tilbyde fremtidens unge af rammer og indhold.

De moderne unge ønsker nemlig i langt højere grad at udvikle sig personligt. Fællesskabet og formålsparagraffen kommer i anden række.

Netop på den baggrund er en af rapportens væsentligste anbefalinger, at fremtidens foreninger må satse på at udvikle medlemmernes personlige kompetencer.

Foreningernes kerne

⁸ Jf. Heltberg, Eva: "Skrivehåndbogen", p. 150f (opslag: *formidlende artikel*).

I 2000 sammensatte Huset Mandag Morgen et særligt *Kompetenceråd*, der skulle lave et "nationalt kompetence-regnskab". Opgaven var at anskueliggøre, hvor fremtidens udfordringer ligger for erhvervslivet, arbejdsmarkedet og uddannelsessektoren i videnssamfundet.

To af de centrale kompetencer er ifølge *Kompetencerådet* relations- og meningskompetencen.

For at kunne begå sig med succes, må man være i stand til at etablere relationer til andre mennesker og samtidig påtage sig et medansvar og sikre, at de etablerede relationer fører til effektiv vidensdeling og fælles handling.

Samtidig må man have evne til at se, skabe og dele mening. En person kan kun indgå i et netværk, hvis ens egen identitet og eget fokus står klart.

Det er blandt andet disse to kompetencer, som fremtidens erhvervsledere vil eftersøge og udvikle hos medarbejdere.

Sød musik i foreningerne

Det er sød musik i de forenings-aktives ører. Ifølge DUF's undersøgelser er netop disse to områder de samfundsen-gagerende foreningers kernekompetencer.

Når foreningsarbejdet handler om at organisere og samarbejde med andre om at løse konkrete opgaver, så giver det de unge en viden og menneskelig knowhow, som gør det lettere for dem at begå sig blandt andre mennesker; at få venner og kunne arbejde sammen med andre.

Samtidig er forskellen på de samfundsen-gagerende foreninger og eksempelvis idrætsklubberne netop holdningerne - de har en formålsparagraf, der rækker ud over aktiviteten og den enkelte.

På den måde opnår børn og unge evnen til at danne mening og dermed også en klar

identitet, som kan fastholdes overfor omverdenen.

Et aktivt fritidsliv giver altså en ballast, som kan bruges - ikke blot i foreningens arbejde, men i skolen, på arbejdspladsen og i resten af tilværelsen.

Kompetence-barometer?

Men problemet er ikke, at foreningsarbejdet ikke anerkendes. Spørgsmålet om, hvorvidt man kan - og skal - måle og veje kompetencerne har været diskuteret på mange fronter.

Umiddelbart ville det være et naturligt skridt at kvantificere og formalisere kompetencerne. Det ville gøre det langt lettere for såvel uddannelsessystemet som erhvervslivet, hvis man fik et centralt fastsat og kontrolleret "kompetence-barometer".

Men en formalisering vil ødelægge fundamentet for det frivillige arbejde og vil desuden have en række principielle og praktiske problemer.

Det er begreber som dannelse, demokratisering og socialisering, der bruges, når foreningerne skal karakteriseres og det er selvsagt begreber, der er svære at sætte tal på. For hvordan måler man i praksis, om en person er blevet mere eller mindre demokratisk og hvordan dokumenterer man almen dannelse? Kan man dumpe i demokrati?

I en tid, hvor *cost-benefit-analyser* og management-systemer har taget styringen på den politiske arena, bliver det uden tvivl sværere for de frivillige foreninger at fastholde samfundets accept af de flyvske og uformelle kompetencer. Og ikke mindst de mange millioner kroner, der hvert år tilflyder dem i form af tipstilskud, folkeoplysningsstøtte osv.

(kh)

4.2 Kommentarer til "De kompetente foreninger"

Artiklens formål er primært at formidle rapporten "*Når fritid fører til fremtid*" fra Dansk Ungdoms Fællesråd, men samtidig at indføre læseren i den aktuelle debat om kompetencer -

set ud fra foreningsverdenens synspunkt. På den vis lever artiklen op til et af Meilbys nyhedskriterier, nemlig aktualitetskriteriet, ligesom også konflikt-kriteriet identificeres ift. modsætningen mellem de moderne unge og de "gammeldags" foreninger.

Genren foreskriver en anden struktur end den sædvanlige omvendte nyhedstrekant. Det essentielle er ikke konklusionen, men problemet. Den indledende manchete ridser de væsentligste problemstillinger op og engagerer læseren ved at stille spørgsmålet *Hvad får samfundet for de mange penge?*. Samtidig præsenteres artiklens omdrejningspunkt - DUF-rapporten - allerede her og indsættes i kompetence-konteksten. Artiklens fokus bliver dermed præsenteret for læseren og samtidig antydes dens pointe og budskab.

Brødtekstens indledende citat gør problemstillingen levende og nærværende for læseren og der bliver sat "ansigt på" en ellers abstrakt diskussion, jf. *Skrivehåndbogen*:

*Begyndelse: Noget konkret: en beretning eller et eksempel der er levende, menneskeligt, detaljeret og fortællende. Skal tænde læserens interesse for artiklens problemstilling, selv om læseren måske ikke på forhånd var interesseret i den slags emner.*⁹

De følgende afsnit præsenterer de væsentlige problemer og bearbejder dem efterfølgende gennem analyser, eksempler og uddybende informationer.

Strukturen følger anbefalingerne om at arbejde fra det abstrakte til det nærværende, det konkrete og på den vis ledes læseren gennem problemfeltet på en trin-stige.

I modsætning til en traditionel nyhedsartikel foreskriver formidlings-genren en afslutning. Teksten skal være afrundet og udgøre en helhed. Det afsluttende afsnit hiver problemstillingen ud af den nære kontekst og op på samfundsniveau. Dermed slutter artiklen med at indsætte debatten om foreningernes kompetenceudvikling i et mere overordnet perspektiv.

⁹ Heltberg, Eva: "*Skrivehåndbogen*", p. 150 (opslag: *formidlende artikel*)

5 Leksikon-artikel

Et leksikon er alt. Det er her, man skal kunne finde svar på snart sagt alle spørgsmål og derfor finder man også mange forskellige typer opslag. Der er her taget udgangspunkt i et opslag om en forfatter, hvis liv og litterære produktion skal præsenteres.

I sin vejledning til de skrivende medarbejdere på *Den store Danske Encyklopædi* lægger Paul Hammerich vægt på ti "dogmer", som bør udgøre grundlaget for en artikel i det danske nationale leksikon. Rådene handler ikke om hverken indholdet, research eller arbejdsmetoder, men derimod om produktet, sproget. Og netop sproget er afgørende for et leksikon-opslag. Dansk Bibliotekscenter A/S' retningslinjer for forfatterportrætter stiller høje krav til den sproglige kvalitet:

Et forfatterportræt skal (...) være velskrevet, i et ligefremt sprog med minimal anvendelse af fremmedord og indforståede begreber. Ikke en litterær afhandling, snarere en journalistisk oversigt, der sætter lånere i stand til at afgøre, om forfatterskabet er noget for ham/hende.¹⁰

Det afgørende i en leksikon-artikel er læseren, men i modsætning til mange andre medier, så er målgruppen for leksika uhyggeligt svær at identificere nøjagtigt og derfor er kravet, at teksten kan læses af mange forskellige personer med forskellig baggrund - og med forskellig tilgang. Nogle læser opslaget for hurtigt at orientere sig om fakta (fødselsår, værker osv.), hvorimod andre har brug for en grundig indføring i forfatterskabet.

Derfor er strukturen, disponeringen, afgørende. Hammerich anbefaler en trin-for-trin-model:

Ved oversigtsartikler og storartikler foreslår jeg, at SDE bryder radikalt med den leksikale tradition og indleder større artikler med en regulær indledning. (...) Dette første trin, indledningen, vil skifte alt efter emne. Det kan være en oversigt, en karakteristik, et koncentrat, et resume, en konklusion, et resultat, en pointe, et citat (...) Trin-for-trin-metoden er skabt for at gøre det ukendte kendt. Når det oplysende møje er overstået, så bind en lille fin sløjfe - afslutningen.¹¹

Hammerich ønsker altså at gøre op med den meget formelle tilgang til leksikon-genren og i stedet bringe nogle af de journalistiske metoder ind i teksterne - og det samme ønsker Brostrøm og Schack:

Den traditionelle måde vil herefter være at gå videre med fødested, skolegang, forelæsningsforelæsnelser, debut osv. Det vil imidlertid i de allerfleste tilfælde være hensigts-

¹⁰ Dansk BiblioteksCenter A/S: "Retningslinjer til forfatterportrætter"

¹¹ Hammerich, Paul: "Skriv, slet og ret!", p. 29.

*mæssigt at bryde denne ret fortærskede model og i stedet indlede med et signalment, således at læseren straks er orienteret om karakteren af den person og den indsats, der i den efterfølgende artikel skal beskrives.*¹²

Da leksikon-genren både skal inspirere og informere, er det dog stadig nødvendigt at have de faktuelle oplysninger med i opslaget. Derfor stiller det store krav til skribenten om at kunne indarbejde "kedelige" fakta som fødeby, forældrenes baggrund etc. i en spændende og læseværdig artikel. Læseren skal ikke føle sig overbebyrdet med fakta, men samtidig skal det være let at udfinde afgørende årstal, titler osv. Endelig er det afgørende, at opslaget ikke bliver kedeligt og holdningsløs. Dansk BiblioteksCenter A/S skriver: *"Udarbejderne må gerne give indtryk af en personlig holdning til stoffet"*.¹³

Der findes ingen fast målestok for, hvordan et litterært portræt skal disponeres:

*Der kan være tale om en kronologisk beskrivelse af liv og værk, hvor livsforløbet fortælles først, hvorefter forfatterskabet behandles. I andre tilfælde kan liv og værk blandes i fremstillingen - det vil det måske være oplagt at gøre i tilfælde, hvor forfatteren tydeligt bruger sit eget liv som materiale for digtningen.*¹⁴

5.1 Leksikon-artikel: Welner, Pinches

WELNER, PINCHES (1897-1965) blev født i fabriksbyen Lodz i Polen som søn af en fattig jødisk skrædder. Tidligt i sit liv kom han på kant med myndighederne. Han var med i den socialistiske, revolutionære bevægelse i Polen og blev hurtigt medlem af det ledelsen i det illegale parti, *Bund*. Han blev fængslet i et år pga. sit politiske engagement og forlod landet umiddelbart herefter for at flakke omkring i Europa og ende i Danmark i 1913.

Det er især som novellist, han demonstrerer sit talent og han placerer sig i den danske jødiske litterære tradition mellem blandt andre Meïr Aron Goldschmidt og Henri Nathansen.

Han blev dansk statsborger og virkede som skrædder i København frem til 2. verdenskrig, hvor han sammen med mange andre danske jøder flygtede til Sverige. Både før og efter krigen gjorde han et stort arbejde

for den zionistiske sag og kæmpede som østeuropæisk jøde for en opretholdelse af jødisk sprog (*jiddisch*) og kultur i Danmark. Han skrev flere artikler om jødiske emner i danske dagblade.

De to år som flygtning i Sverige var årsagen til, at han gik i gang med sin skønlitterære produktion, der især består af novellsamlinger samt enkelte romaner og erindringsbogen *FRA POLSK JØDE TIL DANSK* (1966).

Den jødiske problematik skinner igennem hele forfatterskabet, men er især dominerende i debutbogen *I HINE DAGE* (1949), der har undertitlen *Jødiske fortællinger*. Fortællingerne tematiserer nazismens følger og nedværdigelser; sproget er stift, menneskeskildringen nøjsom. Det er det grufulde i handlingsforløbet, der virker på læseren. Og det er denne indre rædsel, denne forpinthed, der springer i øjnene i

¹² Brostrøm, Torben og May Schack: "Litterære biografier", p. 1.

¹³ Dansk BiblioteksCenter A/S: "Retningslinjer til forfatterportrætter"

¹⁴ Brostrøm, Torben og May Schack: "Litterære biografier"

hele forfatterskabet og som forstærkes i de senere SEKS NOVELLER (1958) og i EN HEL VERDEN (1963).

Det grufulde er ikke en villet, litterær virkning hos Welner. Den skyldes en bundethed til de historiske hændelser; til begivenheder, som forfatteren ikke kan lave om på, men højst prøve at skabe en vis fiktionssamme omkring.

Det er få andre samtidige forfattere, der som Welner var engageret i krigstidens begivenheder. Hans noveller er en slags koncentrationslejr-litteratur, skrevet af en, der blot ved et tilfælde blev iagttageren udenfor og de kan bedst sammenlignes med den ægte koncentrationslejr-digtning, som fx Micheline Maurel.

I erindringsbogen FRA POLSK JØDE TIL DANSK, der udkom posthumt i 1965, skriver han åbent og oprigtigt om "indvandreteres hårde kår" i Danmark. Det er beretningen om fattigdom, tuberkulosens hærgen, jødernes strid og den følte danske antisemitisme og samtidig portrætter den en række samtidige jødiske kulturpersonligheder med Henri Nathansen i spidsen. Bogen kan ses som optakt til romanen VED ØRESUNDS BREDDER (1953), der skildrede de danske jøders svenske ventetid.

Hovedværket, romanen DEN BROGEDE GADE (1960), foregår i Balut, en fattig forstad til Welners fødeby, Lodz i Polen i begyndelsen af det 20. århundrede. Det er en fortælling om mennesker i små kår i alle mulige nuancer, om deres kamp for det daglige brød, som de fører hver efter sin evne og hver på sin måde. Fejfergyden, som er den brogede gade, bliver derfor et symbol på det store samfund.

Gennem hovedfiguren, drengen Mendel, oplever vi den fattige jødes længsel efter et nationalt hjemsted, efter et hjem i landlige omgivelser, som forholdene og de fjendtlige omgivelser har spærret ham ude fra. Det fattige Balut, hvor der ikke findes et træ eller et græsstrå, står som et billede på det jødiske folks trængsler. Også den omstændighed, at Mendel altid ser et lys forude, er

symbolsk - ikke blot for hans eget, men også for hans folks håb.

Men selv om Balut er fattig - og dens indbyggere i Fejfergyden lever i angst, uro og usikkerhed i en verden, der sukker under zar-dømmets hensynsløse fremfærd i det ulykkelige land - så er bogen langt fra trist. Den er skrevet med et glimt i øjet og med megen humor og demonstrer Welners evne til at kunne ironisere over og spøge med sine heltes og sine egne genvordigheder, sin egen skæbne.

Et af de gennemgående temaer i Welners forfatterskab er angsten for at miste børnene. Hvordan skulle man kunne leve videre, hvis man mistede børnene?

I novellen *I har ikke fået ham* følger en fader sin søn til den tyske kaserne i det besatte land (Danmark). Faderen har ikke sørget for at blive statsborger her, hvor han har boet og arbejdet i mange år, han er tyskfødt og nu har besættelsesmagten forlangt, at hans søn skal gøre krigstjeneste. Sønnen har prøvet at unddrage sig og det er som bekendt strafbart. Fader og søn prøver at overbevise hinanden om, at tyskerne nok lader ham slippe, så de kan gå hjem igen til moderen. - Hvad faderen får udleveret efter sin venten er et lig. Efterfølgende dør faderen og det gør slutningen noget teatralisk.

I *Mellem grave* bærer faderens død mere præg af at være sandsynlig og i *Jette* ved forældrene på forhånd, at de skal dø og gør derfor alt for at redde barnet, men det lykkes dem ikke. I erindringsromanen VED ØRESUNDS BREDDER er faderen parat til at ydmyge sig netop, fordi han erkender at være familiefader nu og familien må reddes som en enhed. Både *Historien om en sygdom* og *I har ikke fået ham* er så decideret mørke, præget af gru og undergang. Men i modsætning til Welners første novellesamling bringer de nye også lysere toner ind i verden.

Welners univers er generelt tragisk og hans holdning er dybt pessimistisk. Den eneste optimisme, der kan spores, er Welners tiltro til, at det nytter at skrive om proble-

merne - den kunstneriske tolkning fremkalder forståelse og erkendelse hos læserne.

Som indvandrer kæmpede Welner med det danske sprog og udgav både artikler og prosa på sit oprindelige modersmål, *jiddisch*. Langt de fleste af hans værker blev først skrevet på jiddisch og derefter oversat til dansk. Kun hans erindringer blev skrevet fra først til sidst på dansk. Den sprogli-

ge udvikling er tydelig, når man sammenligner forfatterskabets første bøger med de sidste, ligesom der sker en udvikling i temavalg og figurskildring.

I 1960 modtog Pinches Welner "*Kollegernes Ærespris*" af Den danske Forfatterforening, men eftertiden har næsten glemt ham.

(kh)

5.2 Kommentarer til "Welner, Pinches"

Der findes ingen endegyldig målestok for, hvordan et forfatterportræt skal se ud i et leksikonopslag. Artiklen om den dansk-jødiske forfatter, Pinches Welner, vil nok ikke i denne længde kunne genfindes i *Den Store Danske Encyklopædi*, men i andre opslagsværker vil det være mere formålstjenstligt, om en af de eneste danske jødiske forfattere fra krigstiden blev præsenteret grundigt.

De indledende linjer i et sådant opslag skal både være rettet mod den fakta-søgende og den videbegærlige læser. Derfor præsenterer de to første afsnit de væsentligste elementer i Welners levned: Hans jødiske baggrund, det politiske engagement og hans placering i den danske litterære tradition.

Herefter præsenteres de vigtigste elementer i Welners liv samt de væsentligste temaer i hans litterære produktion. Welners liv, familie osv. er kun begrænset omtalt, da det afgørende for hans noveller og romaner ikke er tæt knyttet til ham som person, men derimod knyttet til ham som jøde. Det er især det jødiske tema, der er interessant og derfor er vægten lagt her. Derudover er hans politiske engagement - især for den zionistiske sag - afgørende for en forståelse af hans forfatterskab og hans holdninger.

Artiklen er derfor disponeret efter model, hvor de informationer, der er afgørende for at forstå Pinches Welner præsenteres først og derefter underbygges med eksempler fra hans værker og liv.

Det væsentligste tema i Welners noveller mv. er det jødiske, hvorfor det naturligvis beskrives først i opslaget, men også det mere almen-menneskelige - frygten for at miste børnene - er afgørende og kan forstås uden for den jødiske kontekst. På trods af, at dette ofte bruges som motiv i Welners værker, må det i denne sammenhæng siges at være underordnet det jødiske tema, hvilket forklarer dets placering i artiklen.

Den afsluttende oplysning om, at Welner modtog Kollegernes Ærespris ville i et traditionelt leksikon-opslag have fået et primær placering. Men hvis Hammerichs idé om at skrive levende med en journalistisk tilgang til stoffet skal følges, så er der ingen tvivl om, at netop sådanne oplysninger ikke har betydning for forståelsen af forfatterskabet og derfor må siges at være underordnet.

6 Reportage

Reportagen er en relativt ny genre, der har vundet indpas i den trykte presse gennem de senere år. Den ses som afløseren for det gammeldags referat, der i dag er gledet helt ud af aviserne. Folketingets presseloge står oftest tom og det er længe siden, at et dansk dagblad har lagt spalter til et referat af forhandlingerne. I stedet bugner såvel ugeblade som aviserne med reportager fra dette og hint.

*Reportagen som genre i avisen er en større nyhedsartikel, som kombinerer forskellige kildetyper (...), men som i modsætning til den almindelige nyhedshistorie altid indeholder et moment af selvstændig iagttagelse - noget set (...) Reportagen kan derimod ikke have karakter af personlig vurdering. Reporteren beretter, hvad der foregår, ikke, hvad han eller hun personligt mener om det (...) At journalisten holder sine egne meninger uden for reportagen betyder ikke nødvendigvis, at en reportage står uden meninger. De synspunkter, der kommer frem, tilhører blot andre end journalisten.*¹⁵

Ifølge *Skrivehåndbogen* er en reportage kendetegnet ved, at den "... kan sammenfatte, analysere og perspektivere. Men den er stadig en neutral og objektiv genre, der ofte indeholder citater fra flere forskellige mundtlige og skriftlige kilder."¹⁶

Ydermere adskiller reportagen sig fra referatet ved manglen på kronologi. Reportagen låner sin struktur fra den traditionelle nyhedsartikel og disponeres derfor efter den omvendte nyhedstrekant, hvor det væsentlige sættes først.

*Reportagen kan hæfte sig ved konkrete detaljer, give en lille iagttagelse særlig vægt for at fremme forståelsen i helheden. Reportagen er nok objektiv, men den kan være skrevet i et personligt sprog.*¹⁷

Langt de fleste begivenhedsreportager er bunde opgaver og der stilles dermed en række formelle krav, som læseren forventer opfyldt:

*Begivenheden skal identificeres - hvem, hvad, hvor, hvornår, hvorfor - den almindelige atmosfære skal beskrives, og hovedsynspunkterne skal refereres (hvis det drejer sig om et møde). Læserne forventer at få sådanne informationer. Men når artiklen udformes, må skribenten finde den særlige, interesseskabende vinkel på stoffet.*¹⁸

¹⁵ Jørgensen, John Chr. "Kultur i avisen", p. 37.

¹⁶ Heltberg, Eva: "Skrivehåndbogen", p. 267 (opslag: reportage).

¹⁷ Heltberg, Eva: "Skrivehåndbogen", p. 267 (opslag: reportage).

¹⁸ Jørgensen, John Chr. "Kultur i avisen", p. 39.

6.1 Reportage: Politik - på den fede måde

REPORTAGE: 80 unge brugte en hel lørdag på noget så umoderne som at diskutere politik - og tilmed med gamle politikere. En helt ny type debat-arrangement, der sætter de unges egne holdninger i fokus, var en succes.

- Jeg har skiftet bolig 10 gange siden jeg flyttede hjemmefra og nu overvejer jeg simpelthen at flytte til Lolland! Det kan bare ikke være rigtigt, at man ikke kan finde et sted at bo i København, når man er ung!

Sådan lød beskeden fra Michael Nielsen til tre politikere, der havde afsat en lørdag til at deltage i den første Ungdomshøring i København.

Sammen med 80 andre unge havde Michael Nielsen, 23 år og studerende på RUC, fundet vej til Pumpehuset i det indre København - ikke for at høre den musik, som stedet sædvanligvis lægger vægge til, men for at diskutere politiske problemer og forslag med overborgmester Jens Kramer Mikkelsen, finansminister Pia Gjellerup og den unge socialdemokratiske kandidat til efterårets lokale BR-valg, Jakob Hougaard.

Michael fortalte også politikerne om, at en af hans medstuderende var faldet sammen af gråd, fordi hun simpelthen ikke kunne finde en bolig:

- Hun kunne simpelthen ikke klare at flytte rundt mellem venners sofaer og fremlejede kollegieværelser, forklarede han.

Ungdomshøringen, der var arrangeret af Danmarks Socialdemokratiske Ungdom (DSU), er en helt ny form for politisk debat. Her er det ikke politikerne og deres meninger, der står i centrum, men derimod deltagerne, de unge. Og det var især deres hverdag og deres problemer, der blev fokuseret på. Særligt boligsituationen, integration af indvandrere, skolernes forhold og manglen på demokrati stod højt på de unges dagsorden.

En ung pige var træt af, at de ældre havde været i stand til fuldstændig at stjæle hele billedet, når det gælder debatten om København. Men hun gav selv de unge skylden:

- De ældre er langt bedre til at lave lobbyarbejde for deres forhold. Ældresagen er virkelig en magtfuld organisation, og de unge har slet ikke sådan et talerør, mente hun.

En 14-årig folkeskoleelev fra Nørrebro havde hørt overborgmesterens forsikring om, at aflyste timer til hjemmehjælp ville blive refunderet:

- Sådan skal det også være for aflyste timer i skolen. Vi skal have de timer på et andet tidspunkt. De unge skal have alle de timer, som de har krav på, mente han.

Og der var opbakning fra panelet af politikere, som tydeligt var imponeret over både kvaliteten og fornuften i de unges forslag og idéer:

- Det er meget spændende måde at diskutere politik på, sagde finansministeren efterfølgende og Jakob Hougaard fulgte op:

- De unge stiller ikke urimelige krav. De sagde, at de vil være tilfredse med små forhold og langt de fleste ville sagtens kunne leve med at bo i et værelse på 20 kvadratmeter, så længe huslejen er rimelig.

- Jeg er positivt overrasket over, at de unge faktisk også synes, det er okay, hvis de ikke lige bor i nærheden af deres uddannelse. Generelt viser høringen, at de unge slet ikke har den kræve-mentalitet, som flere har beskyldt dem for i den offentlige debat, mener Jakob Hougaard.

De nye ungdomshøringer har allerede været afholdt i flere af de større danske byer og DSU's formand, Kristian Madsen, garanterer, at der kommer flere i fremtiden:

- Det har været en overvældende succes overalt. Mange unge har en forkert forestilling om, at politik ikke handler om dem. De tror, det bare er gamle mænd i jakkesæt, der taler om tal og rapporter - men ungdomshøringerne er politik på

*de unges præmisser - og så vil de gerne
være med til at diskutere, slår han fast.*

(kh)

6.2 Kommentarer til "Politik - på den fede måde"

Den ovenstående reportage blev til i efteråret 2001 i forbindelse med den omtalte ungdomshøring. Det tænkte medie er en af de større omnibus-aviser, som ville finde arrangementer af denne type i hovedstaden interessant at reportere fra.

Reportagen har både til opgave at rapportere fra den konkrete begivenhed, men samtidig forholder den sig til den til enhver tid aktuelle debat om unges engagement i den politiske verden.

Artiklen lever således op til en flere af Meilbys nyhedskriterier. Det er en overraskelse i sig selv, at 80 unge bruger en lørdag på at diskutere politik (sensation) og konflikten mellem den unge generation og de gamle politikere er gennemgående, hvilket især fremgår af citaterne (konflikt). De forskellige citater fra salen bruges i artiklen til at konkretisere og personificere problemerne, hvorved læseren lettere kan identificere sig med dem (identifikation).

På samme vis er strukturen ganske anderledes end programmet for ungdomshøringen. Artiklen er bygget op omkring nogle citater og oplevelser fra høringen og dermed følges den klassiske omvendte nyhedstrekant, hvor høringens væsentligste problemstilling - manglen på boliger - præsenteres først og følges af en præsentation af det sensationelle i, at unge godt gider diskutere politik. Denne struktur fremhæves allerede i den indledende manchete, der netop identificerer problematikken. Der er altså en klar vinkel i artiklen, som lægger dispositionen for resten af reportagen.

7 Tema-interview

Ifølge Mogens Meilby findes der to typer interviews:

Det skrevne interview (...) optræder i to hovedtyper: emnecentrerede og personcentrerede, hvor henholdsvis sagen og kilden er interviewets emne.¹⁹

Et tema-interview er naturligvis emnecentreret og i modsætning til det personcentrerede portræt-interview er det ikke personen, der står i centrum, men derimod et tema, som intervieweren har udvalgt og som interviewpersonen "blot" bruges til at illustrere gennem citater og historier.

Det vigtigste kendetegn ved et interview er at fortælle en historie, hvor det ikke er journalisten, men derimod den interviewede, der står i centrum. Intervieweren fremstår dog ofte eksplicit i teksten ved gengivelse af de spørgsmål, som den interviewede besvarer, men spørgsmålene må ikke i sig selv virke forstyrrende. De skal derimod underbygge strukturen og rytmen i teksten. Det er vigtigt, at spørgsmålene fremstår som værende solidarisk med interviewpersonen. Holdninger og sym- eller antipatier skal holdes væk.

Før i tiden indeholdt det skrevne interview altid både spørgsmål og svar, som kunne give læserne indtryk af at opleve selve samtalen. Men det har sjældent noget med virkeligheden at gøre. De spørgsmål, der optræder i det skrevne interview, formuleres som regel først, mens historien skrives, og bruges primært til at skabe sammenhæng i artiklen.²⁰

Ud over citaterne indeholder et tema-interview nogle afsnit, der binder citaterne sammen og indsætter dem i den rette kontekst. Det skrevne interview afspejler ikke nødvendigvis et kronologisk forløb, men kan sagtens begynde med det sidste, samtalen handlede om.

7.1 Tema-interview: Politik for almindelige mennesker

S-FORNYELSE Den 20. november led Socialdemokratiet historiens største valgnederlag. Ni år med fremgang og resultater blev ikke belønnet af vælgerne, der stemte Nyrup og co. ud af ministerbilerne. Nu ulmer uroen i partiet og kravet om fornyelse breder sig - især blandt de unge socialdemokrater.

Kristian Madsen er 26 år og formand for Danmarks Socialdemokratiske Ungdom (DSU). Han er med i kredsen af især unge socialdemokrater, der kræver, at Socialdemokratiet slakter nogle af velfærdsstatens hellige køer og dropper systemtænkningen, der stadig præger partiet.

Han har efterhånden vænnet sig til at blive ringet op af mavesure gamle partifæller, der brokker sig over, at han nu vil have folkepensionen afskaffet eller at der indføres brugerbetaling på hjemmehjælp for de rigeste pensionister. Alligevel holder han ikke op med at provokere - for det er hans job.

Kristian Madsen har været formand for DSU i mere end to år og han er en del af den ny generation af socialdemokrater, der var børn i fattig-firserne, men oplevede 90'ernes fremgang som unge.

Valgene i '98 og sidste år satte gennemsnitsalderen for socialdemokratiske MF'ere væsentligt ned og de mange unge politikere stiller markant andre krav til såvel politikken som partiet.

Almindelige mennesker

Hvorfor tabte Socialdemokratiet valget?

- Der er mange årsager til nederlaget, men der er i mine øjne ingen tvivl om, at vi selv bærer ansvaret. Det var hverken Venstres spindoctorer eller "den borgerlige presse", der kunne give os sådan et nederlag - det var vi selv ude om.

¹⁹ Meilby, Mogens: "Journalistikkens grundtrin", p. 67.

²⁰ Meilby, Mogens: "Journalistikkens grundtrin", p. 68.

- Vi tabte ikke valget på tre ugers valgkamp i november, men på tre år i regering. Vi tabte valget den dag, det blev udskrevet, fordi vores vælgere allerede for længe siden havde besluttet sig til ikke at stemme på os.

Hvorfor?

- Vi havde ikke noget at tilbyde ganske almindelige mennesker. Vi havde succes de første seks år i regering. Men siden 1998 har vi i mine øjne ikke præsteret noget som helst. Vi fik fjernet arbejdsløsheden, men stoppede så op.

- Ganske almindelige LO-familier har ikke oplevet at Danmark er blevet synderligt meget rigere. De har ikke fået noget velfærdsløft og så er det klart, at der opstår en tillidskrise mellem os og vælgerne, forklarer Kristian Madsen.

TV-dinner og TvDanmark

Hvad er det socialdemokratiske projekt i dag?

- De resultater, vi opnåede fra '93 og frem til '98, vil gå over i historien. På én og samme gang holdt vi fast i en fantastisk sund økonomi og samtidig fik vi folk i arbejde og forbedret velfærden på en lang række områder.

Men ser vi på resultaterne fra 1998 og frem, så er de knap så prangende.

Nyrup talte næsten kun om, at vi skulle "holde kursen" og "udvise rettidig omhu". De eneste resultater, man kan huske fra den periode er pinsepakken, efterlønnen og euro-afstemningen. Ikke just socialdemokratiske succes-historier!

- Problemet var og er, at de socialdemokratiske ambitioner er stivnet på 1993-niveau. Vores politik er blevet reduceret til et forsvar for de resultater, vi opnåede i 90'erne, men det vinder man altså ikke valg på, slår Kristian Madsen fast.

Hvad mangler?

- Den socialdemokratiske politik skal indeholde konkrete tilbud til dem, som rammes af den ny ulighed, som globaliseringen fører med sig.

- Vi har fået et væld af nye kulturelle muligheder og det har givet et enormt velfærdsløft for nogle. Shawarma og sushi har været tiltrængte alternativer til frikadellerne, mens CNN og BBC har givet os nye inputs.

- Men en meget stor gruppe mennesker har kun fået TV-dinner og TvDanmark ud af globaliseringen. Det er en ny ulighed, som ikke handler om penge eller arbejdsløshed, men om ensomhed og kulturel fattigdom. Og derfor må vores projekt ikke være at bekæmpe globaliseringen eller lukke mulighederne for "vinderne", men derimod at bekæmpe uligheden ved at investere i mennesker - især gennem uddannelse og kultur.

Holder fast i Nyrup

- Vi skal finde en ny entusiasme og ny gejst og omsætte det til en ambition om at skabe konkrete forbedringer for almindelige menneskers tilværelse.

- Vores projekt skal ikke være at genskabe 90'erne, siger Kristian Madsen og slår samtidig fast, at manden, der skal stå i spidsen for det socialdemokratiske projekt i 2002 stadig hedder Poul Nyrup Rasmussen:

- Han er nu engang den bedste til det - også langt bedre end Anders Fogh Rasmussen.

- Men der skal ryddes op i partiet. Der er alt for mange "gamle tosser", der stadig sidder på magten - både centralt og lokalt. Selvom der er kommet flere nye og unge medlemmer i folketingsgruppen, så er politikken alt for ofte præget af systemtænkning og beton.

- Det så vi eksempelvis, da Freddy Blak blev tvunget til at forlade partiet, fordi man stædigt holdt fast i en håbløst umoderne paragraf, der forbyder dobbeltmandater.

Er DSU partiets redning?

- Selvfølgelig! Hele debatten om fornyelsen - både af politikken og partiet - har kørt i mange år i DSU og mange af de nye, unge folketingsmedlemmer, der kom ind ved valget, er "vokset op" i DSU.

- Vi oplever også, at mange af de partifæller, der ønsker at diskutere partiets fornyelse, vender sig mod os.

- Vi har langt lettere ved at optage nogle af de nye tendenser, som vi ser i Sverige, England eller Tyskland, hvor den ny socialdemokratiske tanke formes og udføres med succes. Både Blair, Schröder og Göran Persson har på én gang formået at reformere de socialdemokratiske velfærdssamfund - og samtidig bevaret vælgerne opbakning.

Tager tid

Kristian Madsen erkender dog, at de mange forandringer, partiet skal gå igennem, ikke kommer *over night*:

- Det tager tid, men jeg er fuld af fortrøstning. Heldigvis har langt de fleste partikammerater indset, at vi selv bærer ansvaret for nederlaget - og at vi dermed også er de eneste, der kan komme med de nødvendige svar og løsninger.

- Det kan godt være vi ikke når det inden næsten valg, men det skal ikke holde os fra at gå i gang.

(kh)

7.2 Kommentarer til "Politik for almindelige mennesker"

Temaet for artiklen *Politik for almindelige mennesker* fremgår af det første ord i manchetten: "S-fornyelse" og emnet uddybes i første del af manchetten, der problematiserer og perspektiverer til valgnederlaget og den ulmende uro. Samtidig bringer den sidste sætning, "- især blandt de unge socialdemokrater", interviewets hovedperson ind i billedet som en naturlig del af problemstillingen.

Manchetten præsenterer konflikten mellem de unge socialdemokrater og det gamle parti. Samtidig er et interview tæt bundet til den interviewede person, hvorfor det er langt lettere for læseren at identificere problemstillingerne og forstå eksemplerne (jf. Meilbys nyhedskriterier).

Det afgørende i et sådant interview er at bruge citaterne til at illustrere indholdet. Skribenten sættes i baggrunden og holder i stedet den interviewede "frem" som illustration. Derfor er det afgørende at "fange" de sproglige billeder og eksempler, fx Kristian Madsens billede på globaliseringens ny ulighed, hvor "... en meget stor gruppe mennesker kun har fået TV-dinner og TvDanmark ud af globaliseringen".

Skribentens rolle bliver derfor at binde citaterne sammen i en historie med en begyndelse, midte og slutning. Strukturen skal lægges, så det på den ene side giver mening og fremstår som en samtale, men som samtidig skal leve op til de klassiske nyhedskriterier mv.

I interviewet med Kristian Madsen benyttes små, korte spørgsmål mellem citaterne med det formål at skabe sammenhæng i artiklen (jf. Meilby).

8 Konklusion

De fire artikler som er præsenteret ovenfor er alle vidt forskellige - både i indhold, tema og genre. Fælles for teksterne er dog, at de tager udgangspunkt i et emne, som præsenteres med forskellige virkemidler.

Reportagen giver indtryk af stemningen og personerne, der var til stede ved begivenheden. Den samme effekt kan ikke opnås - og er ej heller ønskelig - i hverken den faglige formidlingsartikel eller tema-interviewet. Her er det andre elementer, der er væsentlige at fremhæve.

Den faglige formidlingsartikel henvender sig til et snæver og prædefineret publikum. Det kunne være abonnenterne på et bestemt blad, medlemmerne af en organisation eller andre, der på forhånd må anses for at have interesse for emnet.

Det samme gør sig på sin vis gældende for leksikon-artiklen. Læseren vil her på forhånd have besluttet sig for at opsøge informationen og er derfor langt mere modtagelig og behøver knap så meget "sproglig overtalelse" for at læse artiklen færdig.

Tema-interviewet er en svær journalistisk genre. Det kræver, at skribenten er i stand til at balancere mellem at skrive en traditionel baggrundsartikel og et egentligt portræt-interview. Hverken emnet eller personen må komme for meget i fokus - og skribenten skal også holdes helt i baggrunden.

København, den 24. juli 2002

Kasper Hyllested

9 Litteraturfortegnelse

Brostrøm, Torben og May Schack	<i>Litterære biografier</i> , artikel af ukendt oprindelse
Dansk Bibliotekscenter A/S	<i>Retningslinjer til forfatterportræt</i> , 26/2-1990.
Habermas, Jürgen	<i>Borgerlig offentlighed</i> , Gyldendal, 1971.
Hammerich, Paul	<i>Skriv, slet og ret!</i> , Danmarks Nationalleksikon, 1992.
Heltberg, Eva og Kock, Christian (red.)	<i>Skrivehåndbogen</i> , Gyldendal, 1997
Jørgensen, John Chr.	<i>Kultur i avisen</i> , Gyldendal, 1991
Meilby, Mogens	<i>Journalistikkens grundtrin</i> , Ajour, 1996.
Tverskov, Eva	<i>At skrive journalistik</i> , Dansklærerforeningen, 1991.

Opgavens omfang svarer til ca. 21 normalsider iht. eksamensbekendtgørelsen (2.100 anslag/ns.)